

Jerzy Kalicki

Obóz studenckich naukowych wydziałów architektury i historii sztuki

Ochrona Zabytków 31/1 (120), 82-83

1978

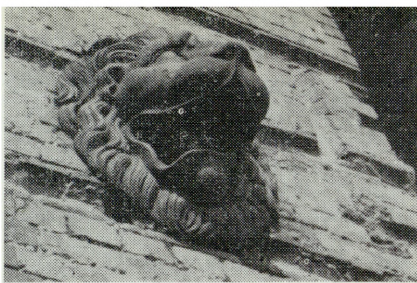
Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Świetna architektura, bogaty detal kamienny i żeliwny oraz staranne wykonawstwo pozwalają zaliczyć tę budowlę do grupy najcenniejszych zabytków dziewiętnastowiecznej architektury przemysłowej w Polsce. Zachowały się mury z detalem dekoracyjnym połowy osiowego, symetrycznego budynku. Interesujący projekt adaptacji przewiduje konserwację i restaurację istniejącej partii oraz uzupełnienie brakującej połowy, przy dyskretnej sygnalizacji współczesności tego zabiegu.

Przedstawiony został również film krótkometrażowy o obronie Modlina w roku 1939, wykonany przez Krzysztofa Prześnickiego.

Po referatach i dyskusji odbyła się prezentacja w terenie niektórych elementów twierdzy: fragmentu napoleońskich we-

3. Żeliwny detal dekoracyjny spichrza w Modlinie (fot. S. Pągowski)

wewnętrznych fortyfikacji bastionowych cytadeli z bramą, nad którą zachował się orzeł z czasów Księstwa Warszawskiego,

reduity Napoleona tzw. apteki, jednej z rosyjskich lunet zewnętrznej obwodu fortyfikacji cytadeli i obronnego spichrza zbożowego przypisywanego Gayowi.

Sesja zwróciła uwagę na wysokie walory twierdzy modlińskiej, tego rozległego zespołu zabytkowego i trudne problemy konserwatorskie jego adaptacji. Szczególnie paląca jest potrzeba adaptacji spichrza zbożowego i przerwanie procesu jego dewastacji. Istotne jest uszanowanie i wydobycie w planach docierającej już tu zabudowy Warszawy elementów twierdzy, o której należy pamiętać, że nie składa się tylko z cytadeli (z dwoma obwodami jej fortyfikacji), ale również z dwóch pierścieni fortów i dzieł międzyfortowych.

Andrzej Gruszecki

HISTORIA I OCHRONA ZABYTKÓW PRZEMYSŁU I TECHNIKI — MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM W MEDIOLANIE

Z inicjatywy Centro di Documentazione e di Ricerca Archeologia Industriale (Centrum Dokumentacji i Badań Archeologii Przemysłowej) odbyło się w dn. 24—26 czerwca 1977 r. międzynarodowe sympozjum poświęcone historii i ochronie zabytków przemysłu i techniki (Convegno Internazionale di Archeologia Industriale). Obrady toczyły się w Rotonda di Via Besana, centralnym budynku na planie krzyża, adaptowanym dla celów ekspozycyjnych, w którym równocześnie prezentowana była wystawa obrazująca historię i projekt przebudowy miasta przemysłowego S. Leucio.

W sympozjum uczestniczyło ponad stu przedstawicieli włoskich środowisk naukowych i konserwatorskich oraz przedstawiciele Francji (D. Sauvageot — Écomusée w Le Creusot), Polski (W. Ka-

linowski — ODZ), St. Zjednoczonych Am. Pn. (D. Newell — Society for Industrial Archeology), Szwecji (M. Nisser — Uniwersytet w Uppsali) i W. Brytanii (N. Cossons — Ironbridge Museum Trust).

Centro di Documentazione e di Ricerca Archeologia Industriale w Mediolanie jest placówką powstałą dopiero w 1976 r. jako pierwszy ośrodek badań nad historią przemysłu we Włoszech. Kilkanaście referatów i komunikatów przedstawionych przez Włochów na sympozjum wykazało, że w ostatnich latach podjęto poważne prace nad historią przemysłu i ochroną zabytków z nim związanych. Prace te dopiero jednak w przyszłości przyniosą konkretne rezultaty. Zagraniczni uczestnicy sympozjum przedstawili raporty o stanie prac nad ochroną zabytków techniki w krajach skandynawskich (M. Nisser),

w Wielkiej Brytanii (N. Cossons) i Stanach Zjednoczonych Am. Pn. (D. Newell). D. Newell przedstawiła program Écomusée de la Communauté Le Creusot — Monceau-les-Mines, a W. Kalinowski referat pt. *Miasto przemysłowe Łódź i problemy jego ochrony i przebudowy*.

Należy podkreślić, że konferencja sprzed 2 lat w Le Creusot oraz ubiegłoroczna konferencja w Mediolanie są wynikiem aktywizacji zespołów fachowych w różnych krajach po II Międzynarodowym Kongresie Ochrony Zabytków Techniki w Bochum. Następny, III Międzynarodowy Kongres odbędzie się w maju 1978 r. w Szwecji.

Wojciech Kalinowski

OBÓZ STUDENCKICH NAUKOWYCH WYDZIAŁÓW ARCHITEKTURY I HISTORII SZTUKI

W sierpniu 1977 r. w miejscowości Góra (woj. łeszczyński) odbył się obóz studenckich kół naukowych wydziałów architektury i historii sztuki, zorganizowany przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków przy współpracy z Socjalistycznym Związkiem Studentów Polskich oraz Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Lesznie. Celem obozu było wykonanie pełnej ewidencji zabytków architektury i budownictwa na terenie dawnego powiatu Góra

i jednocześnie przeprowadzenie praktycznego szkolenia jego uczestników pod kątem

1. Sulów Wielki, kościół Św. Piotra i Pawła z drugiej połowy XVII w.

2. Siciny, kościół Św. Marcina (1736—1740), proj. Martin Frantz

3. Psary, oficyna dworska z pierwszej połowy XIX w.

niem i wykreśleniem planów obiektów oraz planów sytuacyjnych. Ponadto wykonano do wymienionych kart 957 zdjęć oraz 818 zdjęć obiektów nie ujętych w ewidencji. Dla porównania, dotychczasowy stan ewidencji na tym terenie wynosił 68 tzw. kart zielonych. Zestawienie to jest wymowne i potwierdzające celowość stosowania takiej właśnie formy pracy przy

ewidencji zabytków w terenie, tym bardziej że w ostatnim okresie zaczęły występować trudności ze znalezieniem chętnych i kompetentnych osób do wykonania kart ewidencyjnych; ich brak dotkliwie odczuwają przede wszystkim nowe województwa.

Mając na uwadze te i inne względy natury ekonomicznej, Ośrodek Dokumentacji Za-

bytków zamierza każdego roku organizować podobnego typu studenckie obozy szkoleniowe na terenach, gdzie dotychczasowy stan ewidencji jest niewystarczający i gdzie nie ma odpowiedniej kadry do jej wykonania.

Jerzy Kalicki

NARADA EKSPERTÓW UNESCO-ICOMOS W WARSZAWIE

W dniach 26—28 września 1977 r. odbyła się w Warszawie, w siedzibie Stowarzyszenia Historyków Sztuki, narada ekspertów UNESCO-ICOMOS na temat udoskonalenia i ewentualnej koordynacji systemów ewidencji zabytków nieruchomych, zespołów urbanistycznych i miejsc historycznych. Gospodarzem narady był Polski Komitet Narodowy ICOMOS oraz Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki. W obradach wzięli udział delegaci państw-sygnatariuszy KBWE w Helsinkach z Czechosłowacji, Finlandii, Francji, Kanady, Polski, Stanów Zjednoczonych, Węgier, Wielkiej Brytanii, Włoch i Związku Radzieckiego, a ponadto przedstawiciele UNESCO i ICOMOS. Przewodniczącym obrad został wybrany dr hab. Krzysztof Pawłowski.

Zastępca Sekretarza Generalnego ICOMOS, Anna Webster-Smith, przedstawiła raport sporządzony na podstawie materiałów nadesłanych przez kraje członkowskie. Raport ten zawierał omówienie problemów inwentaryzacji i metod dokumentacji oraz analizę narodowych systemów dokumentacji nieruchomości dóbr kultury (z zaakcentowaniem cech wspólnych i różnic), wykonaną na podstawie systemów stosowanych w Czechosłowacji, Finlandii, Francji, Holandii, Kanadzie, Malcie, Polsce, Stanach Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji, Watykanie, Węgrzech, Wielkiej Brytanii, Włoszech i Związku Radzieckim. Przedstawione zostały możliwości ulepszenia i ewentualnej koordynacji systemów dokumentacyjnych.

Następnie uczestnicy narady referowali systemy inwentaryzacji stosowane w swoich

krajach, ilustrując niejednokrotnie wypowiedzi materiałami przykładowymi. Metody referowane przez stronę polską, w porównaniu z innymi prezentowanymi na spotkaniu, unać można za bardzo szczegółowe. Zainteresowanie wzbudziła stosowana w Polsce dwustopniowość dokumentacji (fiszka adresowa-karta ewidencji) oraz możliwość komputeryzacji.

Z przedstawionych danych wynikało, że wiele państw ma własne, często już bardzo zaawansowane i rozbudowane systemy dokumentacyjne, natomiast ich charakter jest bardzo różny. Jest to wynikiem odmiennych na ogół potrzeb, dla których je tworzone, odmiennych metod i organizacji działania oraz środków finansowych, znajdujących się w dyspozycji instytucji wykonujących w poszczególnych krajach dokumentację. Owa duża różnorodność narodowych systemów dokumentacyjnych, a także znaczny stan zaawansowania prac uniemożliwiają ponowne opracowanie posiadanych zasobów według jednolitych założeń. Niemniej jednak wiele podstawowych danych powtarza się we wszystkich systemach dokumentacyjnych. Zebrani zgodnie reprezentowali pogląd, że stworzenie wspólnego, międzynarodowego banku informacji na temat dóbr kultury jest sprawą konieczną. W tej sytuacji uznano, że choć przerabianie istniejących systemów narodowych jest niemożliwe, trzeba stworzyć międzynarodowy prosty system dokumentacyjny. System ten — operujący zunifikowaną fiszką zawierającą dane zaczerpnięte z systemów krajowych — znajdowałby się w dyspozycji ICOMOS i stanowiłby taki właśnie międzynarodowy bank informacji o zabytkach. Zawartość po-

wyższej fiszki była przedmiotem bardzo ożywionej dyskusji, w wyniku której opracowano projekt fiszki, jej wszystkie rubryki określające charakter obiektu, lokalizację, datowanie i status prawny. System ten — po zatwierdzeniu przez ICOMOS i UNESCO — będzie rozposzechniony w krajach członkowskich.

Ponadto zebrani postanowili zwrócić się do sekretariatu UNESCO z propozycją podjęcia przez tenże sekretariat przy współpracy z ICOMOS działań organizacyjnych zmierzających do opracowania wielojęzycznego słownika terminów mających zastosowanie w dokumentacji nieruchomości dóbr kultury. Wydaje się, że tego typu opracowanie powinno poprzedzić wszelkie poczynania dokumentacyjne o charakterze międzynarodowym, bowiem różnorodność znaczeń podkładanych niejednokrotnie pod ten sam termin bywa tak duża, że nie uzgodniona terminologia może stać się źródłem poważnych pomyłek, rzutując na wartość całego zbioru.

Organizatorzy narady zapewnili jej uczestnikom możliwość zapoznania się z polskimi doświadczeniami z zakresu ewidencji i dokumentacji zabytków, przygotowując wystawę (PKZ i ODZ), powielone materiały (PKZ i ODZ) oraz objazd na trasie: Warszawa—Kraków—Wieliczka—Piesko-wa Skala*.

Michał Gradowski

* Pełny tekst raportu z narady ekspertów będzie ogłoszony po jego zredagowaniu.

„OCHRONA ZABYTKÓW W PAŃSTWOWYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH GOSPODARKI ROLNEJ” — WYSTAWA W WARSZAWIE

Ministerstwo Kultury i Sztuki, Stowarzyszenie Historyków Sztuki i Centralny Zarząd Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej zorganizowały w dniach 19.IX—19.X.1977 r. w warszawskim Arsenale wystawę poświęconą obiektom zabytkowym znajdującym się w użytkowaniu PPGR.

Zasługi tych przedsiębiorstw dla ochrony zabytków są ogólnie znane¹. Obecnie w ich użytkowaniu znajduje się około 350 dworów, 260 pałaców, 320 budynków mieszkalnych i gospodarczych, 170 oficyn,

100 spichlerzy, 9 zamków; oprócz tego liczne lamusy, młyny, magazyny itp. Z przeprowadzonych spisów wynika, że obiekty te pochodzą z okresu XIV—XV w. (5), XVI (51), XVII (84) oraz XVIII i XIX (1353 obiekty). Rozporządzając tak dużym zasobem zabytkowym, PPGR od wielu lat starają się zapewnić mu należyłą opiekę, realizując zasadę racjonalnego gospodarowania. Przy finansowym i fachowym poparciu Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz ścisłej współpracy PPGR z wojewódzkimi konserwatorami, zabytki nie

tracąc swoich walorów historycznych zostają przystosowane do pełnienia nowych funkcji: klubów, domów kultury, bibliotek, ośrodków wypoczynkowych, turystycznych itp.

Wystawa ukazała liczne przykłady działalności PPGR jako mecenasów zabytków. Na barwnych i czarno-białych fotografiach (z archiwów Instytutu Sztuki PAN, Ośrodka Dokumentacji Zabytków, Pracowni Konserwacji Zabytków i Centralnej Agencji Fotograficznej) przedstawiono obiekty nie tylko po przeprowadzonych

¹ Por. np. H. S t r u k o w a, *Problemy użytkowania zabytków architektury*, „Ochrona Zabytków”, nr 2,

1976, s. 116—120, gdzie o nagrodzonych w 1975 r. użytkownikach obiektów zabytkowych w czasie

pierwszego konkursu Ministerstwa Kultury i Sztuki — Generalnego Konserwatora Zabytków.